

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI

ROČNÍK 1990 ● ČÍSLO 3 ● SVAZEK 95

TADEÁŠ CZUDEK

AKADEMIK EMIL MAZÚR ZEMŘEL

T. Czudek: *Academician Emil Mazúr died.* — Sborník ČSGS, 95, 3, p. 161—164 (1990). — On March 27, 1990 the outstanding Slovak geomorphologist and physical geographer Prof. Dr. Emil Mazúr, DrSc., Member of the Czechoslovak and Slovak Academies of Sciences, died at the age of 65 years. For many years he was a member of the Presidium of both the Academies, Director of the Institute of Geography of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava and President of the National Geographical Committee. He held many important scientific functions. Emil Mazúr is the author of more than 150 scientific publications. He had merit in the publication of the National Atlas of Slovakia and was interested especially in regional geomorphology as well as in landscape ecology. He was one of our foremost geographers well known for his creative achievements in the field of science. Emil Mazúr was a holder of many decorations and honours at home and abroad for the tremendous tasks that he had accomplished. We want to express our gratitude also for the deeply human understanding that he had shown for those working under him.

Dne 27. března 1990 zemřel ve věku 65 let po dlouhé nemoci známý slovenský geomorfolog a fyzický geograf prof. RNDr. Emil Mazúr, DrSc., akademik ČSAV a SAV. Narodil se 9. 2. 1925 v malé osadě Lúky sz. od Žiliny v krásné krajině flyšových Vnějších Západních Karpat. Po ukončení základní školy a gymnázia začal studovat geografii a historii na Univerzitě Komenského v Bratislavě. Byli to především profesori J. Hromádka a M. Lukniš, kteří v talentovaném a pracovitém studentovi vzbudili hluboký a trvalý zájem o geomorfologii a o fyzickou geografii. Doktorát přírodních věd získal zesnulý v roce 1951 za práci „Geografia Javorníkov“. V roce 1959 obhájil kandidátskou disertační práci a v roce 1965 získal vědeckou hodnost doktora geografických věd. V roce 1957 se habilitoval a v roce 1975 se stal profesorem Univerzity Komenského, kde také ex-

terně přednášel. Od roku 1975 byl členem korespondentem ČSAV a SAV, a od roku 1980 akademikem SAV a od roku 1981 akademikem ČSAV.

V dlouholeté, bohaté a velmi úspěšné činnosti akademika Emila Mazúra se vzájemně prolíná činnost vědecká se záslužnou vědecko-organizační činností. Zesnulý patřil k té malé skupině geografů, kteří byli jak výbornými vědeckými pracovníky, tak i výbornými a přitom úspěšnými organizátory vědy.

Hlavním organizačním úspěchem E. Mazúra bylo bezesporu vybudování Geografického ústavu Slovenské akademie věd v Bratislavě. Zesnulý se nejprve v roce 1958 stal zástupcem ředitele tohoto ústavu a od roku 1963 do konce 1988, tedy 26 let, byl jeho ředitelem. Jeho zásluhou se tento ústav stal známým nejen doma, ale i v cizině. Je to dnes personálně dobře vybavené pracoviště s jasnou a dlouhodobou koncepcí a s mnohými talentovanými mladými pracovníky. Perspektivní se jeví i pobočka ústavu v Košicích. V současné době má ústav okolo 80 pracovníků a je druhým největším geografickým pracovištěm v celém našem státě. Zajišťuje teoretický a aplikovaný geografický výzkum ve Slovenské republice a podílí se i na výkumech v zahraničí, a to zejména při expedicích do vzdálených oblastí a pracích na problémech krajinných syntéz (zesnulý byl vlastně zakladatelem vědecké školy krajinných syntéz u nás). Geografický ústav SAV byl a je koordinátorem mnoha úkolů celostátního významu. Podílí se také na řešení prognostických otázek.

Z rozsáhlé vědecko-organizační činnosti Emila Mazúra lze vzpomenout alespoň jeho funkce v orgánech a komisích ČSAV a SAV, jeho činnost hlavního redaktora Geografického časopisu po dobu 25 let, iniciátora vydávání edice *Nauka o Zemi*, jeho práci v mezinárodních komisích IGU a INQUA a v různých domácích komisích, zejména těch, které mají úzký vztah k životnímu prostředí a ochraně přírody. Akademik Emil Mazúr byl řadu let členem prezidia ČSAV a členem předsednictva SAV, vedl Komisi předsednictva SAV pro životní prostředí, byl místopředsedou Komise ČSAV pro otázky životního prostředí a členem Rady vlády SSR pro životní prostředí, předsedou Vědeckého kolegia geologie — geografie SAV, místopředsedou Vědeckého kolegia geologie — geografie ČSAV a ředitelem Centra geovědného výzkumu SAV. E. Mazúr byl také svého času předsedou Karpato-balkánské geomorfologické komise a předsedou Slovenské geografické společnosti při SAV, jakož i předsedou Slovenského svazu ochránců přírody a krajiny. Rozvážně řídil po mnoho let i Čs. národní geografický komitét a výrazně se také podílel na velkém díle, kterým je bezesporu šestisvazková *Encyklopédia Slovenska*. Koordinoval mnoho vědeckých úkolů a byl předsedou komisí pro udělování vědeckých hodností.

Nejvíce vědecko-organizační práce věnoval akademik Emil Mazúr Atlasu SSR a jeho textové části. Zdaleka nejsem sám, který řekne, že svou koncepcí, obsahem a kartografickým provedením se tento atlas řadí k vrcholům světové kartografické tvorby. Zesnulý určil koncepci a vedl práce na tomto atlase. Byl předsedou redakční a výkonné rady a vedoucím tří oddílů (tematických skupin). Emil Mazúr se podílel na tvorbě atlasu také jako autor nebo spoluautor velkého množství map. Lze zde jmenovat alespoň tyto: Geomorfológia (spolu s J. Činčúrou a J. Kvitkovičem), Typologické členenie reliéfu, Geomorfologické jednotky (spolu s M. Luknišem), Kwartér (spolu s J. Kvitkovičem), Geoekologické (pří-

rodné krajinné) typy (spolu s E. Krippelem, A. Porubským a K. Tarábkem), Typy súčasnej krajiny (spolu s E. Krippelem), Geoeologické typy životného prostredia (spolu s J. Drdošem), Socioekonomické typy životného prostredia (spolu s J. Drdošem), Typy reliéfu z hľadiska hospodárskeho využitia, Funkčná delimitácia krajiny podľa potenciálu. Mapami v Atlase SSR zesnulý jednoznačne dokázal svoj široký geografický rozhľad.

Emil Mazúr bol predovšetkým geomorfologom a fyzickým geografom. Publikačná činnosť začal už v roku 1954 článkom „K formám rozpadu hrebeňov v Malej Fatre“ uverejneným v Geografickom časopise. Kromě recenzí a populárně vědeckých článků publikoval celkově více než 150 původních vědeckých prací (včetně map v Atlase SSR). Při svých výzkumech se zaměřil hlavně na regionální geomorfologii. Zasáhl však také do problematiky periglaciální geomorfologie, geomorfologického mapování (práce na koncepci a legendě podrobných a přehledných geomorfologických map Slovenska a na sestavování těchto map), říčních teras, zarovnaných povrchů, geomorfologické regionalizace a typizace, morfometrického hodnocení reliéfu a problematiky krasu. Mazúrovy práce z šedesátých let, zejména pak práce „Žilinská kotlina a přilahlé pohoria (geomorfológia a kvartér)“, SAV Bratislava 1963, 185 str., a práce „Major features of the West Carpathians in Slovakia as a result of young tectonic movements“, in: Geomorphological Problems of Carpathians, I., Evolution of the relief in Tertiary, SAV Bratislava 1965, str. 9—53, silně ovlivnily moderní geomorfologický výzkum na Slovensku. Z krasové problematiky lze jmenovat zejména práci „Typologické členenie krasových oblastí na Slovensku“, Slovenský kras VII (1967—1968), Martin 1969, str. 5—40 (spolu s J. Jakálem) a práci s kolektivem autorů „Slovenský kras — Regionálna fyzickogeografická analýza“, Geografické práce, II, č. 1—2, SPN Bratislava 1971, 155 str.

Z geomorfologie přechází Emil Mazúr do teoretických otázek fyzické geografie, regionální geografie a do otázek krajinných syntéz a obohacuje tak teoretické základy geografie. Úzce spojoval geografické výzkumy s problematikou životního prostředí a se společenskou praxí. Zde lze jmenovat práci „Funkčná delimitácia reliéfu pre hospodárske využitie na príkladu SSR“, Náuka o Zemi, VII, Geographica 4, Bratislava 1981, 168 str., jejímž byl editorem a spoluautorem. Často připomínal nezastupitelnost geografie při řešení otázek krajiny. Přitom zdůrazňoval interakci mezi člověkem a krajinou a řešil otázky potenciálu krajiny.

Emil Mazúr hodně pracoval v terénu. Tím získal dobrý přehled o krajině slovenských Karpat. Zesnulý často cestoval do ciziny, kde přednesl mnoho referátů. Úspěšně reprezentoval českou a slovenskou geografii na mezinárodních geografických kongresech (Stockholm, Londýn, Dillí, Moskva, Tokio, Paříž), často jako vedoucí naší delegace. Příznivý ohlas jeho prací v zahraničí byl důvodem, že v roce 1969 byl pozván jako hostující profesor geomorfologie na univerzitu do Frankfurtu n. M.

Akademik Emil Mazúr byl za svou bohatou vědeckou a vědecko-organizační práci na poli geografie oceněn mnohými vyznamenáními. Byl nositelem Řádu práce, státního vyznamenání Za vynikající práci, laureátem Národní ceny SSR, obdržel Zlatou plaketu ČSAV F. Pošepného, Zlatou plaketu D. Štúra za zásluhy o přírodní vědy, Zlatou medaili Univerzity Palackého v Olomouci, Zlatou medaili přírodovědecké fakulty Univer-

zity Komenského v Bratislavě, Zlatou medaili přírodovědecké fakulty UJEP v Brně, Stříbrnou medaili SAV, Stříbrnou plaketu ČSAV Za zásluhy o vědu a lidstvo a další. Emil Mazúr byl čestným členem řady zahraničních geografických společností. Seznam jeho publikovaných prací do roku 1985 uvádí J. Kvitkovič v Geografickém časopise, roč. 37, č. 2—3 a J. Drdoš ve Sborníku ČSGS, roč. 90, č. 1. Na tyto práce odkazují.

Znal jsem Emila Mazúra od roku 1958, kdy jsme se poprvé setkali u příležitosti jeho návštěvy v Kabinetu pro geomorfologii ČSAV v Brně. Blíže jsem ho poznal na mezinárodním kongresu INQUA ve Varšavě v roce 1961. I když později dosáhl vědeckých hodností, poct a ocenění nejvyšších, jako nikdo ze slovenských a českých geografů, zůstal vždy skromným, veselým a pracovitým člověkem. Měl rád geografii, kterou se snažil propagovat, kde to bylo vhodné a možné. Měl vzácný dar syntetického a prognostického myšlení. Jeho práce vynikají přesností a logickým zdůvodněním názorů. Při této příležitosti si vzpomínám na další diskusi při veřejné oponentuře Regionálního geomorfologického členění Slovenska v roce 1976 v Bratislavě. Emil Mazúr měl ještě velké plány (např. chtěl napsat Regionální geomorfologii Slovenska). Byl vskutku velkým geografem, který toho jak pro slovenskou, tak i pro českou geografii udělal mnoho. Buďme mu za to vděční.

(Pracoviště autora: Geografický ústav ČSAV, Mendlovo nám. 1, 662 82 Brno.)

Došlo do redakce 3. 5. 1990.

Lektoroval Václav Král